

Quintessenzski filolog
ЛУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

А. БЕЛИЋ

УЗ

СТАЛНУ САРАДЊУ

г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у Љубљани, К. НИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у Београду, М. РЕШЕТАРА, проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив. у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф. Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Београду, ФР. ИЛЕШИЋА, проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВША, проф. Унив. у Љубљани и Х. БАРИЋА, проф. Унив. у Београду.

КЊИГА V.

БЕОГРАД 1925—1926.

skim *kresati*, *kresnōti*, smijemo bez oklijevanja da odbijemo drugo tumačenje, naime svezu s riječima *krasa*, *krasēs*.

Prelaz sa značenja „crven, -ilo“ preko značenja „vatra, Feuer-schlag“ na značenje „ferire, cudere“ bio bi sa gledišta semantike sasvim osamljen i vrlo nevjerovatan; a isporođivanju sa grčkim *κρέκειν* ne može se ništa prigovoriti.

Preostaje samo još da podupremo prelaz značenja od „con-versio“ na „solstitium“ (koji prelaz tvrdimo za *krēs*) nekojim paralelama, i to ćemo da učinimo u slijedećim vrstama.

„Solstitium“ se označuje u srednjevisokonjem. (*sunnan-stant*), staroisl. (*sól-staða*), anglosaskom (*sun-stede*), latinskom (*sol-stitium*), poljskom (*stanie słońca*) i srpskohrvatskom (*sunco-staja*) jeziku izrazima, izvedenim od glagola „stati, sistere“, a nekoji narodi nazivlju ovu astronomsku pojavu i „okretaj (zavoj) sunca“: ruski se kaže *solnoovorot*, *porovorot solnca*, češki *slunovrat*, starogrčki *ἥλιον τροχαι* (Tukidid), staroisl. *sól-hvarf*, srednjevisokonjem. *sunnan-wende*, *-wandel*, mađarski *nap-forduló* (*nap* „sunce“, *fordul* „okreće se“). Ovamo ide i naš *krēs*.

Novo mesto.

Ivan Koštićal.

6. „вера“ у значењу прстен око Сиња.

У последњој свесци Прилога г. М. Ј. Мајзнер¹ за доказ да је грчка реч *βέρα* словенска по пореклу, навео је Вуков речник. У Вуковом речнику стоји под *вѣра*: 2 (око Сиња) *vide* [*бурма* 1] *вишница* 2; а под *вишница*: 2 (око Сиња) прстен без камена и без главе који се зове и *вѣра*, „ein glatter Fingerring“, *annulus*, cf. *бурма*.

Г. Мајзнер додаје: „Реч *вера* у значењу веренички девојачки прстен биће да је веома стара, тим пре што се и око Сиња говори *вера* или *вишница*, а тамо је сада икавско наречје које је потиснуло јужно, међутим *вера* је источно. *Вера* дакле око Сиња не постаде ни *вира* ни *вјера*, као што реч *огњишише* не захвати промена у изговору групе *шиш* = *ћ*. Овако се упорно одржава у језику изговор само оних речи што значе важне и свете ствари. Од интереса би било испитати у којим се областима и до кога доба употребљавала ова реч у овом значењу и када ју је у нас потиснула турска реч

¹ М. Ј. Мајзнер: Две словенске речи у грчким умотворинама. Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор. IV (1924), 143—151.

бурма. Из Вука се само толико може закључити, да се већ у оно доба, када је он прикупљао грађу за свој речник, реч *вера* у значењу прстена без главе и без камена (а такав се до скоро у Црној Гори давао девојди приликом просидбе) сачувала само око Сиња.¹

Морам одмах напоменути да је то једини пример који наводи г. Мајзнер о речи *вера* у значењу *ѵрсѿен*. Факат да се то значење „сачувало“ само око Сиња требало је да учини г. Мајзнера обазривим; јер читалац ће се одмах запитати: ако је збиља то значење веома старо, ако *вера* око Сиња није постало *вира* или *вјера* само зато што се овако упорно одржава у језику изговор само оних речи што значе важне и свете ствари, онда зашто г. Мајзнер није нашао ниједан пример тога значења у црквенословенском или у другим словенским језицима? Одговор на ово питање добиће читалац ако отвори познати млетачки речник G. Boerio: *Dizionario del dialetto veneziano*; ту ће на стр. 710 првог издања (*Venezia 1829*) наћи ово: *vera* (coll' e stretta, т. ј. са кратким затвореним е), *viera*, *ghiera* e *ghera* cerchietto di ferro o d'altra materia che si mette all' estremità o bocca d'alcuni strumenti acciochè non s' aprano o fendano.

Затим долазе примери: *vera dei schiopi . . . vera dei pozzi . . . vera de la bria . . . vera da matrimonio; anello; o fede;*² *l'anello nuziale*, specie di campanella d'oro o d'argento senza gemma т. ј. врсте прстена златног или сребрног без драгог камења, управо исто што Вук каже за *вѣра* и *лиѿица*. Та се реч, као што је познато, своди на лат. *viria* „прстен“, „окоруквица“ (Armband) уп. W.

¹ *ibid.* 145.

² Обраћам пажњу на млетачку реч *fede* која је од првобитног значења *вера* добила и значење вереничког прстена. Ако се дакле нађу и у другим српскохрватским говорима речи *вера*, *вјера* или *вира* у значењу *ѵрсѿен*, то не би било довољан доказ да је то значење врло старо или прасловенско. Јер се тај феномен може много боље протумачити или као народна етимологија млетачке речи *vera* под утицајем српскохрватских речи **vĕrenik*, **vĕridba*, **vĕriti se* и т. д. или као једна врста полигенезе, т. ј. као промена значења идентична са оном која је захватила млетачку реч *fede*. Ја то нарочито истичем, јер г. Мајзнер наводи један пример из Вуковог речника „под вјером стајала дјевојка три године“ и вели на стр. 144: „Из овог последњег примера, рекао бих, види се најбоље значење речи *вѣра* и ако Вук овде држи да је вјера синоним речи просидба, јер би се исто тако могло рећи: под прстеном стајала дјевојка три године“. Међутим такви примери — чак и у случају да је овде г. Мајзнер боље осетио значење израза *ѵод вјером* него Вук! — нису никакав доказ да је значење *вера* = прстен врло старо. Ово последње би се могло доказати једино па основу неколико примера из црквенословенског или других словенских језика.

Meyer-Lübke Rom. Etym. Wört. II. изд. (1924) 9366. Ако се још узме на ум велики утицај које је млетачко наречје вршило на речник далматинских говора, не остаје, мислим, ни најмања сумња да је реч *věra* која се у Вуково доба употребљавала око Сиња у значењу *īrciēn*, баш та млетачка реч *vera*. Реч *věra*, дакле, не изговара се у Сињу *вира* ни *вјера* зато „што се онако упорно одржава изговор само оних речи што значе важне и свете ствари“ него просто зато што та реч није словенска, те према томе није било ни разлога за икавски (или јекавски?) изговор јата (*ѿ*).

Михаило Ласкарис.

7. „Ластовечки јазик“.

Ђорђе Пуљевски, говорећи у своме речнику (Речник од три језика С. Македонски, Арбански и Турски. Књига II. Написао Ђорђе М. Пуљевски, Београд, 1875) о томе да би сви Македонци требало да се називају *Мијаџима*, истиче да они и зато чине блиску целину што говоре заједничким тајним језиком који он назива „ластовечким“. Он даје ове примере из тог језика:

глагољид значи *зборувад*, *глагољ* — *реч*, *глагољи* — *зборови*, *глагољушиџе* — *зборуваше*, *глагољеје* — *зборвеје*, *кошоман* — *богаиш домаћин*, *зайоведник*, *манук* — *муж*, *манука* — *жена*, *мануче* — *дете*, *мокошџка* — *девоиџка*, *мокошџче* — *девоиџе*, *кордаљен* — *вдовец*, *кордаљениџа* — *вдовиџа*.

Сем тих речи он наводи још ове: *горџула* — *аџија*, *рашље* — *џој*, *џачешџка* — *брада*, *гура* — *ода*, *гурал* — *одел*, *одгура* — *доје*, *догура* — *иде*, *збошџаји* — *најрави*, *разбошџаји* — *расији*, *џоквари*, *сиџојори је го* — *најрави јој чеси* или *учини јој*, *сиџојори му го* — *учини му чеси* или *некоја рабошџа*, *најеваи* — *речи* или *каџи*, *не најеваи се* — *не зборуваи*, *не говоришџе*, *млчи*, *ћуши кљинчи* — *сиџој*, *седи*, *чекаи*; *мрка* — *ноћа*; *ноћум*, *се мануча* — *се жена*, *се манучил* — *се оженил*, *окљинчи* — *осџаџи*, *осџани*; *окљинчал* — *осџанал*, *миж* — *си*, *шоре* — *вино*, *шанџре* — *вино*, *бела* — *ракија*, *кљоја* — *јада*, *кљоја* — *јаде*, *шакечин* — *учиниџа*, *калосник* — *љоб*, *каљосниџи* — *љбови*.

Речи су наведене и у реду и ортографијом како их је П. изнео у својој књизи (161—162 стр.).

Ја наводим ово као материјал о тајним језицима, не желећи даље задржавати се на пореклу ових речи (исп. сличности са материјалом који ниже наводи г. Тројановић под бр. 13). — Код Пуљевског *љ* значи полумекко *л*, а *џ* на крају речи он пише врло често сугласником *д*.

А. Б.